

TÜBİTAK AÇIK BİLİM POLİTİKASI

POLİTİKA BAŞLIĞI:

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yürütülen veya desteklenen projelerden üretilen yayınlar ile araştırma verilerinin yönetimi, saklanması, arşivlenmesi, derlenmesi ve dijital korunması TÜBİTAK Açık Bilim Politikasının çerçevesini oluşturmaktadır.

AMAÇ:

“Açık Erişim” kavramı ilk kez 2002’de, dünyanın önde gelen araştırma enstitüleri, bilim ve araştırma kütüphaneleri ve araştırmacılar tarafından oluşturulan Budapeşte Açık Erişim Girişimi’nde: “bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması” olarak tanımlanmıştır. Sonraki dönemde ise uluslararası kuruluşların çalışmaları ve bulgularıyla açık erişimin bilimsel gelişmelerdeki tetikleyici rolü ortaya çıkmıştır.

Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği’nde kamu kaynaklarıyla desteklenen araştırmaların çıktılarının yayılmasında açık erişimi standart yöntem olarak desteklemekte ve bilginin serbest dolaşımına Avrupa Araştırma Alanı’nın beş önceliğinden biri olarak yer vermektedir. Avrupa Birliği (AB) fonlarıyla desteklenen projeler kapsamında üretilen tüm hakemli yayınların açık erişim olması, AB 7. Çerçeve Programıyla başlamış ve dünyanın en büyük sivil Ar-Ge destek programı olan, ülkemizin de katılım ve katkı sağladığı AB Ufuk 2020 programında zorunluluk olarak devam etmiştir.

Açık Veri; herhangi bir telif hakkı, patent ya da diğer kontrol mekanizmalarına tabi olmaksızın herkes tarafından ücretsiz ve özgürce kullanılabilen, tekrar kullanılabilen ve dağıtılabilen veri olarak tanımlanmaktadır. Verilerin paylaşımına açılması ile bilimsel çalışmaların çok daha etkin ve verimli bir şekilde yapılması, veri tekrarının önüne geçilmesi, verilerin kendi içinde tutarlı kalması ve veriye çok daha hızlı erişilmesi mümkün olacaktır.

Açık Bilim, araştırma çıktılarının ve araştırma verilerinin bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin de katkısıyla tüm araştırma camiasına ve kamuya bedelsiz ve şeffaf olarak açılması, özellikle kamu kaynaklarıyla gerçekleştirilen araştırmaların etkinliği, yayılımı, bilimsel araştırma sisteminin verimliliği ile araştırmaların görünürlüğünün ve izlenebilirliğinin artırılması, aynı araştırma alanındaki mükerrerliklerin azaltılması, uluslararası araştırmalarla bağlantılarının kuvvetlendirilmesi gibi birçok konuda fayda sağlamaktadır.

Açık Bilim konusundaki küresel gelişmeler ve ortaya konan kazanımlar doğrultusunda TÜBİTAK, desteklediği araştırmalar, araştırmacılar, TÜBİTAK araştırmacılarının yayınları ve araştırma verileri için bu politika metnindeki ilkeleri belirlemiştir.

KAPSAM:

Bu Politika; tümüyle ya da kısmen TÜBİTAK desteğiyle üretilmiş yayınlar (hakemli makaleler vd.) ve araştırma verileri ile TÜBİTAK araştırmacılarının yayınlarını ve araştırma verilerini kapsar.

TANIMLAR:

Açık Bilim: Bilimin; yayınların, araştırma verilerinin, laboratuvar notlarının ve diğer araştırma süreçlerinin ücretsiz erişilebildiği, araştırmanın yeniden kullanımı, dağıtımı ve üretilmesine izin veren koşullarla, diğer araştırmacıların birlikte çalışabileceği ve katkıda bulunabileceği şekilde yapılması.

Açık Erişim: Bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması.

- **Altın Yol Açık Erişim:** Akademik dergilerde yayınlanan araştırmacıların çalışmalarının, yayınlanan dergi aracılığıyla ve yayınlandığı andan itibaren açık erişim olması.
- **Yeşil Yol Açık Erişim:** Araştırmacıların, akademik dergilerde yayımlanan çalışmalarının yayına kabul edilmiş sürümünün birer kopyasının açık arşivlerde açık erişim olması.

Açık Veri: Herhangi bir telif hakkı, patent ya da diğer kontrol mekanizmalarına tabi olmaksızın herkes tarafından ücretsiz ve özgürce kullanılabilen, tekrar kullanılabilen ve dağıtılabilen veri.

Araştırma Verisi: Bilimsel çalışmalarda birincil kaynak olan ve araştırma sonuçlarını doğrulamak için kullanılan sayısal çıktılar, metinsel kayıtlar, görseller ya da sesler gibi maddi kayıtlar.

Kurumsal Açık Arşivler ve Konu Arşivleri: Kamu kaynaklarıyla desteklenen bilimsel araştırmalardan üretilen yayınları, verileri ve diğer fikri ürünleri (tezler, ders malzemeleri, çalışma raporları, vb.) toplayan, düzenleyen ve uzun dönemli olarak arşivleyen sistemler.

Telif Hakkı: Kişinin her türlü fikri çabası ile ürettiği ürünler üzerinde hukuken sahip olduğu mali ve manevi hakların tamamı.

TÜBİTAK Açık Arşivi: TÜBİTAK araştırmacılarının yayınlarına ve araştırma verilerine veya tümüyle ya da kısmen TÜBİTAK desteğiyle üretilmiş yayınlara ve verilere açık erişim sağlayan arşiv. TÜBİTAK Açık Arşivi Aperta adıyla geliştirilmektedir.

TÜBİTAK Araştırmacısı: TÜBİTAK Başkanlık, Merkez ve Enstitülerinde çalışan Kişi/ler

TÜBİTAK Araştırmacılarının Yayınları: Kurumda yürütülen çalışmalardan çıkan yayınlar ve bunlara ait araştırma verileri.

TÜBİTAK Desteği: Amacı, kapsamı, süresi, bütçesi ve diğer koşulları TÜBİTAK Yönetim Kurulu tarafından belirlenen mevzuat kapsamında araştırmacılara sağlanan burs, ödül, teşvik, destek vb. fonların tamamı.

Üst Veri: Bir bilgi kaynağını tanımlayan veri kümesi. Başka bir ifadeyle, sayısal bilgilerin ve bilgi kaynaklarının bulunması, kimliklendirilmesi, kullanımı ve yönetimi ile ilgili yapılandırılmış, tanımlayıcı bilgi.

Veri Saklama: Dijital materyallere gerektiği zaman, sürekli erişimi sağlamak için yapılması gereken eylemlerin tümü.

Veri Yönetim Planı: Veri yönetim planı, yeni bir araştırmaya başlamadan önce araştırmacı tarafından çalışmada kullanılacak verilerin çalışma süresince ve çalışma tamamlandıktan sonra nasıl yönetileceğinin, diğer bir ifadeyle veri yaşam döngüsündeki her bir adımın nasıl gerçekleştirileceğinin anlatıldığı doküman.

İLKELER:

1. TÜBİTAK Yeşil Yol Açık Erişim ile tümüyle ya da kısmen TÜBİTAK desteğiyle üretilmiş hakemli makalelerin yayına kabul edilmiş sürümüne ait bir kopyanın TÜBİTAK Açık Arşivinde depolanmasını zorunlu kılar. (Depolama, materyal yayına kabul edilir edilmez yapılmalı ve depolama tarihinden itibaren tüm üst veriler tamamıyla açık taranabilir ve makine tarafından okunabilir olmalıdır.)

2. TÜBİTAK, yayınların tam metinlerinin mümkünse yayına kabul edilir edilmez, değilse Fen Bilimleri, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik alanları için yayınlanmasından sonra 6 aydan geç olmamak üzere, Sosyal ve Beşeri Bilimler için de yayınlanmasından sonra 12 aydan geç olmamak üzere, erişime açılmasını zorunlu kılar.

3. TÜBİTAK, tümüyle ya da kısmen TÜBİTAK desteğiyle üretilmiş hakemli makalelerin, yayınların kabulüyle ilgili çıkar çatışması olmayan durumlarda, açık erişim olarak yayınlanmasını (Altın Yol Açık Erişim) tavsiye eder. TÜBİTAK, araştırmacıları telif hakkı mülkiyetini kendilerinde bulundurmaya ve yalnızca yayın için gerekli olan hakların yayıncılara devrine teşvik eder. TÜBİTAK, araştırmacılara yayınlarına en geniş erişim hakkı sağlayacak şekilde lisanslamalarını¹ tavsiye eder.

4. TÜBİTAK, tümüyle ya da kısmen TÜBİTAK desteğiyle üretilmiş yayınlara ilişkin araştırma verilerine açık erişim için, destek başvuru sürecinde araştırma verileri yönetim planının hazırlanmasını önerir.

5. TÜBİTAK, tümüyle ya da kısmen TÜBİTAK desteğiyle üretilmiş yayınların ve yayınlara ilişkin araştırma verilerinin açık erişim olmasını önerir.

¹ Dünyada kabul gören Açık Erişim lisanslama modeli tercih edilebilir.

6. TÜBİTAK, veriler yasal, mahremiyet veya diğer kaygılar nedeniyle tamamen veya belirli bir süre açık olamazsa (örneğin kişisel veya hassas veriler, gizlilik, ulusal güvenlik, sınai mülkiyet haklarına ilişkin tescil süreleri vb.) bu durumun belgelenmesini ve açıkça ifade edilmesini zorunlu kılar.

7. TÜBİTAK Veri Yönetimi Planları (VYP) oluşturulması için şablon ve kılavuzları hazırlar.

8. Bilimsel çalışmaların elektronik kopyalarının yazarının izniyle arşivlenmesi yasaldır. TÜBİTAK, Açık Arşivinde yer alan bilgilerden yararlanılırken kaynak gösterilmesini zorunlu kılar.

9. TÜBİTAK, hak sahibinin araştırma performansını ve gelecekteki destek başvurularını değerlendirirken bu politikaya uygun davranma durumunu göz önüne alacaktır. Hak sahibi, TÜBİTAK Açık Bilim Politikasına uyacağını kabul eder ve proje sonuç raporunda politikaya uygunluğunu raporlar.

10. TÜBİTAK Açık Bilim'i teşvik etmek için diğer paydaşlarla işbirliğini teşvik eder.

11. TÜBİTAK, bu politikanın uygulanmasını izleyecek ve gerektiği takdirde gözden geçirerek geliştirecektir. Bu politika [tarih]ten itibaren yürürlüğe girer. Politika, yürürlüğe girmesiyle birlikte TÜBİTAK tarafından belirlenen programlarda pilot olarak uygulanmaya başlar ve bir yıl içinde tüm programlara yaygınlaştırılır.